

1. Introducció

La Conferència de les Nacions Unides sobre Medi Ambient i Desenvolupament, coneguda també com a **Cimera de la Terra**, es va celebrar entre el 3 i el 14 de juny de 1992 a la Ciutat de Rio de Janeiro (Brasil). En aquesta cimera —sense precedent (mai en la història de la humanitat no s'havien reunit tants caps d'Estat per parlar de medi ambient i desenvolupament)— els països assistents acordaren adoptar un enfocament del desenvolupament que considerava la protecció del medi ambient, alhora que pretenia assegurar el desenvolupament econòmic i social. A la Cimera de Rio un total de 178 estats varen aprovar els documents següents:

- [Agenda 21](#) (Programa 21, en anglès): es tracta d'un pla d'acció amb fites ambientals i de desenvolupament per al segle XXI.
 - [Declaració de Río sobre medi ambient i desenvolupament](#): defineix els drets i els deures dels estats.
 - [Declaració de principis sobre els boscos](#).
 - Convenis sobre [canvi climàtic](#), [diversitat biològica](#) i [desertificació](#).
-

Com s'ha dit anteriorment, l'[Agenda 21](#) és un pla estratègic mundial d'acció que pretén transformar el model actual de desenvolupament i convertir-lo en un model que sigui socialment, econòmicament i ambientalment sostenible. Va ser aprovat per 178 governs en la Conferència de les Nacions Unides sobre Medi Ambient i Desenvolupament (Cimera de la Terra) de Rio de Janeiro, el 1992. Va registrar un consens ampli en l'àmbit mundial i va suposar un compromís polític que es va anomenar *Aliança Global de la Humanitat*.

Figura 1. Logo de la Cimera de la Terra de Rio de Janeiro, 1992. Font: Nacions Unides

L'Agenda 21 és «un pla d'acció, aplicable durant els anys noranta i fins a l'inici avançat del segle XXI, que elabora estratègies i un programa de mesures integrades per frenar els efectes de la degradació ambiental i per promoure un desenvolupament compatible amb el medi ambient i sostenible en tots els països». (Cimera de la Terra, Agenda 21, 1992)

Figura 2. Portada del llibre *Agenda 21*. Font: Nacions Unides

1.1. Objectius de la unitat

L'objectiu principal d'aquesta unitat és conèixer els continguts de l'Agenda 21, com a eina d'intervenció basada en la sostenibilitat, així com el procés d'implementació de l'Agenda 21 tant a escala global com, especialment, a escala local.

En la mesura que es tracta d'un pla d'acció basat en la sostenibilitat i que pretén transformar la realitat en la direcció de la sostenibilitat, entenem que és un bon exemple d'estratègia d'acció que convé conèixer i aprendre tant pels èxits com pels fracassos que suposa.

Figura 3. L'Agenda 21 constitueix un repte, ja que comporta definir mesures concretes i pràctiques per transformar la realitat en la direcció de la sostenibilitat.

Font: ecoalimenta.com

2. Estructura

L'Agenda 21 està estructurada en un preàmbul i quatre seccions, amb un contingut total de quaranta capítols:

— **Preàmbul.**

— **Secció I:** les dimensions socioeconòmiques (capítols 2 a 8). Tracta els temes següents: cooperació internacional, lluita contra la pobresa, evolució de les modalitats de consum, dinàmica demogràfica, protecció i foment de la salut humana, foment del desenvolupament sostenible dels recursos humans i integració del medi ambient i el desenvolupament en l'adopció de decisions.

— **Secció II:** els vectors ambientals com un recurs per al desenvolupament sostenible (capítols 9 a 22). Tracta els temes següents: protecció de l'atmosfera, planificació i ordenació dels recursos de sòl, lluita contra la desforestació, ordenació dels ecosistemes fràgils (lluita contra la desertificació i la sequera, zones de muntanya), foment de l'agricultura, foment de la diversitat biològica, gestió de la biotecnologia, protecció dels oceans, els mars i les zones costaneres, i dels recursos vius del medi marí, protecció dels recursos d'aigua dolça, gestió dels productes químics tòxics (incloent-hi la prevenció del tràfic internacional il·lícit de productes tòxics i perillosos), gestió de les deixalles perilloses (incloent-hi la prevenció del tràfic internacional il·lícit de deixalles perilloses), gestió de les deixalles sòlides i les aigües residuals, i, per acabar, gestió de les deixalles radioactives.

— **Secció III:** els agents del canvi (capítols 23 a 32). Tracta de l'enfortiment del paper dels grups principals. Comença fent un preàmbul de la secció i, seguidament, analitza els grups següents: la dona, els infants i els joves, les poblacions indígenes i les seves comunitats, les organitzacions no governamentals, les autoritats locals que donen suport a l'Agenda 21, els treballadors i els sindicats, el comerç i la indústria, la comunitat científica i tecnològica, i, per acabar, els agricultors.

— **Secció IV:** els mitjans d'acompliment (capítols 33 a 40). Tracta dels mitjans d'execució: recursos i mecanismes de finançament, transferència de tecnologia, cooperació i augment de la capacitat, ciència, foment de l'educació, capacitació i presa de consciència, mecanismes nacionals i cooperació internacional, arranjaments institucionals internacionals, instruments i mecanismes jurídics internacionals, i informació per a l'adopció de decisions.

L'Agenda 21 es basa en la premissa que el desenvolupament sostenible no és només una opció sinó un imperatiu, tant en temes ambientals com econòmics, i que, tot i que la transició cap a un desenvolupament sostenible serà difícil, és totalment factible. Requereix un gran canvi en les prioritats dels governs i de les persones, atès que implica la integració plena de la dimensió ambiental dins de les polítiques econòmiques i la presa de decisions en tots els camps de l'activitat, i un gran redespigament de recursos humans i financers en els àmbits nacional i internacional.

Aquesta aliança global és essencial perquè la comunitat mundial emprengui un nou camí vers un futur més sostenible, segur i igualitari a mesura que avancem cap al segle XXI. La responsabilitat principal del nostre futur comú es troba, estrictament parlant, a les nostres mans.

Maurice F.Strong

Secretari general de la Conferència a l'Assemblea General de les Nacions Unides per el Medi Ambient i el Desenvolupament, abril de 1993.

2.1. Continguts i punts clau

En l'apartat anterior s'ha indicat l'estructura dels capítols de l'Agenda 21 i una relació detallada dels continguts tractats. A l'esquema següent es destaquen els aspectes més rellevants que aporta el document.

D'entrada, es reconeix que les forces conductores del canvi ambiental són el **consum**, la **població** i la **tecnologia**, amb un èmfasi especial en la necessitat de **canviar les pautes de producció i consum** dels països del nord, els quals reconeixen la **responsabilitat** que tenen respecte d'aquesta qüestió. Una condició imprescindible per anar cap a una societat més sostenible és **eradicar la pobresa** i la **degradació de l'aire, l'aigua i la terra**. Per assolir-ho, cal aconseguir un **equilibri entre població, consum i capacitat de càrrega**. També són necessaris canvis en els models educatius, de manera que s'ha de **reorientar la formació** cap al desenvolupament sostenible. El document acaba amb una crida a la **complicitat dels governs** i, en especial, de les **autoritats locals** —com a administració més propera als ciutadans— per implementar amb èxit l'Agenda 21.

3. Agenda 21 Local. La Carta d'Aalborg

L'Agenda 21 emmarca el procés cap a la sostenibilitat com un procés a escala global que implica instàncies internacionals, nacionals, regionals i locals, a més de la ciutadania. El capítol 28 de l'Agenda 21 destaca la **importància del suport que suposen les iniciatives de les autoritats locals**, ja que cada regió del món presenta unes característiques específiques i cada administració, de manera coordinada, ha de definir el seu camp d'acció, tenint en compte que les ciutats desenvolupen un paper important en la transformació global cap a la sostenibilitat.

El 1994 es va celebrar a Aalborg (Dinamarca) la primera **Conferència Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles**. En aquesta conferència es va aprovar la [Carta d'Aalborg](#), un document a partir del qual es varen inspirar i es varen dinamitzar els processos de l'Agenda 21 local a Europa. En aquest document les ciutats europees es comprometen a participar en les iniciatives locals de l'Agenda 21 i a desenvolupar programes que permetin avançar cap a la sostenibilitat.

Figura 5. Esquema dels principals punts clau que tracta la Carta d'Aalborg. Font: Enric Carrera

Avui en dia centenars de ciutats i pobles treballen en iniciatives de l'Agenda 21 i moltes d'aquestes ciutats i pobles ja disposen de la seva Agenda 21 local.

L'Agenda 21 local persegueix transformar cap a la sostenibilitat les dinàmiques urbanes, amb la complicitat i la participació de la ciutadania.

L'Agenda 21 local ha de ser un document consensuat, participatiu, actiu, contextual, conscienciador, estratègic, coordinat, sostenible, intertemporal (Castro, 1995).

4. Metodologia per elaborar una agenda 21 local

No hi ha una metodologia estàndard per elaborar l'Agenda 21 local. El Consell Internacional per a les Iniciatives Ambientals Locals ([ICLEI](#)), en el document [Guia Europea per a la planificació de les Agendes 21 locals](#), identifica les fases següents:

- Mobilització de la base social i institucional del municipi.
- Constitució de les unitats de treball (fòrum ambiental).
- La carta de compromís (filosofia).
- Diagnòstic ambiental municipal.
- Pla d'acció local per al desenvolupament sostenible.
- Implementació, seguiment i avaluació del pla d'acció.

Figura 6. Logo del Consell Internacional per a les Iniciatives Ambientals Locals. Font: ICLEI

El procés d'una agenda 21 local comença amb el compromís d'iniciar el camí cap a la sostenibilitat, que ha d'implicar necessàriament la mobilització de les bases socials d'àmbit local. Moltes vegades la iniciativa d'iniciar un procés d'agenda 21 Local és una decisió política de l'autoritat local. No obstant això, és imprescindible la participació i la implicació de tots els agents socials del municipi per portar a bon terme el procés.

Una vegada mobilitzades les bases socials i institucionals, el pas següent és la constitució del fòrum ambiental. El fòrum ambiental el constitueix un grup de treball en el qual participen el màxim nombre d'institucions i entitats que tenen incidència en la vida del municipi, així com ciutadans a títol personal, i és un òrgan imprescindible per a la formulació correcta i la consecució de l'estratègia de l'Agenda 21 local.

Un cop establert el fòrum ambiental, es passa a elaborar la carta compromís, que consisteix en un manifest amb la filosofia que ha de seguir tot el procés i ha de recollir els principis de sostenibilitat que han de regir el futur del municipi.

El pas següent és conèixer la situació ambiental local, amb l'elaboració d'un diagnòstic ambiental municipal, que ha de permetre conèixer l'estat ambiental a l'inici del procés (com està ambientalment el municipi) i ha d'identificar els problemes ambientals que hi ha. El diagnòstic es basa en l'estudi i l'anàlisi de la realitat del municipi a partir de diferents aspectes: físic i natural (hidrologia, biodiversitat...), social (demografia, educació, sanitat...), econòmic (sectors d'activitat, ocupació...), territorial (ús del sòl, vies de comunicació...), polític i institucional (organització municipal, gestió municipal...) i d'identificació dels fluxos de matèria i energia (aigua, residus, contaminació...).

És molt important la participació ciutadana en aquesta fase, ja sigui en forma de fòrum, enquestes, taules de participació per àmbits temàtics, taules sectorials... Una eina útil que es pot aplicar a l'hora de fer la diagnosi és l'anàlisi DAFO (debilitats, amenaces, fortaleces, oportunitats). També és molt útil identificar en aquest procés els indicadors clau.

Amb tota la informació recollida es fa un prediagnòstic, que se sotmet a la valoració ciutadana. Amb les aportacions rebudes, posteriorment, s'elabora el diagnòstic definitiu.

Un cop fet el diagnòstic ambiental municipal, es procedeix a elaborar el Pla d'acció local. És un pla estratègic en el qual es defineixen línies estratègiques sobre la base d'uns objectius, acompanyats de les accions necessàries per aconseguir-los. És molt important prioritzar els objectius i definir indicadors per a cadascun dels objectius per facilitar-ne l'avaluació. Cada acció del Pla, generalment, té un responsable i està temporitzada i pressupostada. És bàsica la participació ciutadana en l'elaboració del Pla d'acció, per tenir la complicitat de la ciutadania. El Pla d'acció s'aprova en el Ple municipal de l'Ajuntament.

Un cop elaborat el Pla d'acció local, és imprescindible implementar-lo, a més de fer-ne el seguiment i l'avaluació. És important avaluar les actuacions i el grau d'implicació dels agents, i fer el seguiment dels objectius a partir de l'avaluació dels indicadors definits.

Un altre aspecte important que cal tenir en compte és la retroalimentació per actualitzar el Pla d'acció, sempre que sigui necessari.

4.1. Metodologia de la Diputació de Barcelona

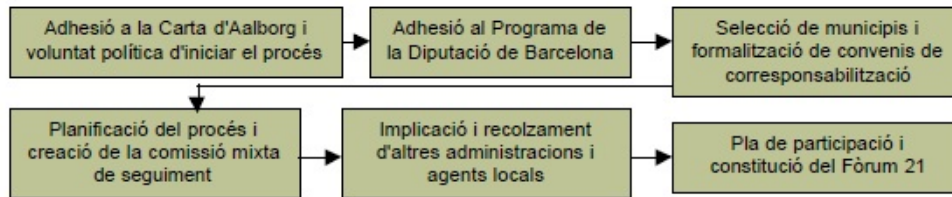
La Gerència del Medi Ambient de la Diputació de Barcelona promou, des de l'any 1993, i com a primer pas de la implantació de les agendes 21 locals, les auditories ambientals municipals.

Les auditories analitzen cada municipi de manera específica i amb criteris científics, amb un treball inicial de diagnòstic i amb l'elaboració d'un pla d'acció local com a base per al desenvolupament de les agendes 21 municipals.

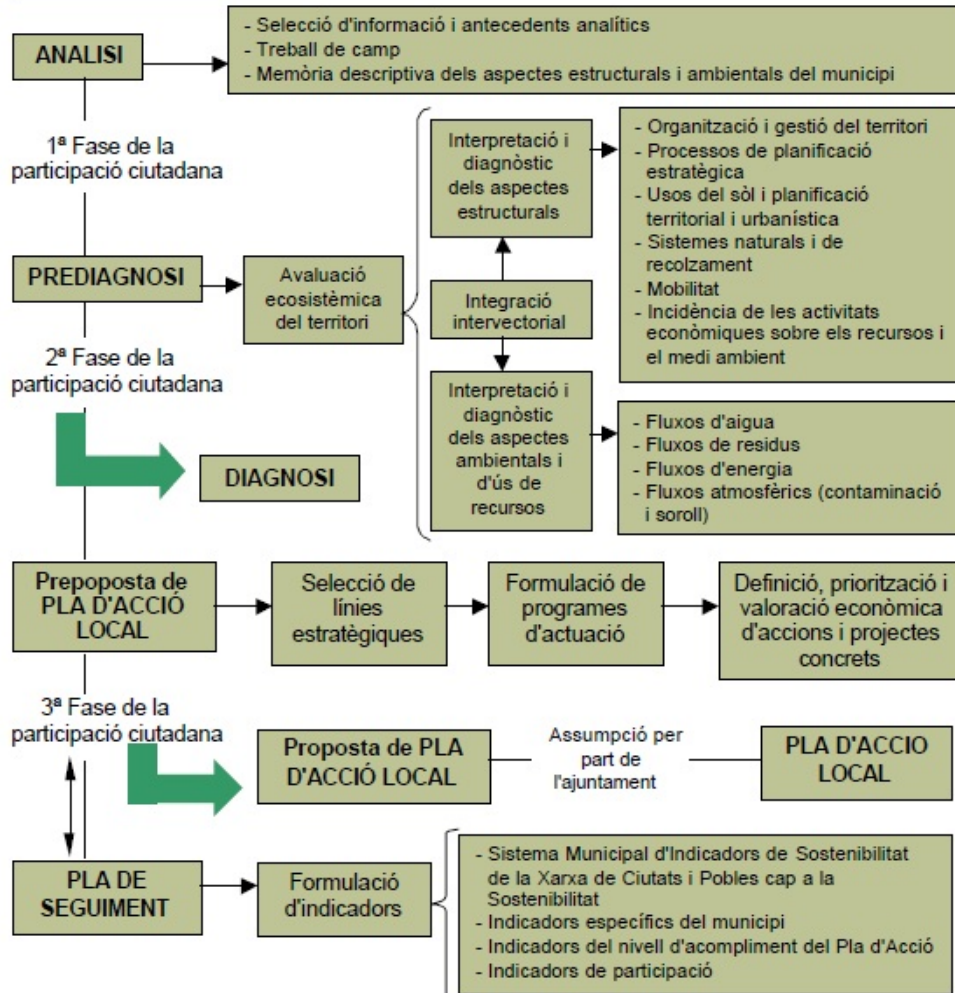
La Diputació de Barcelona ha assolit una gran experiència en processos d'Agenda 21 municipal i ha desenvolupat amb força èxit un [metodologia pròpia](#) que ha rebut diversos premis i reconeixements tant nacionals com internacionals.

PROCÉS D'AGENDA 21 LOCAL IMPULSAT PER LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA

FASE PREOPERATIVA

FASE D'AUDITORIA AMBIENTAL MUNICIPAL (ECOAUDITORIA)

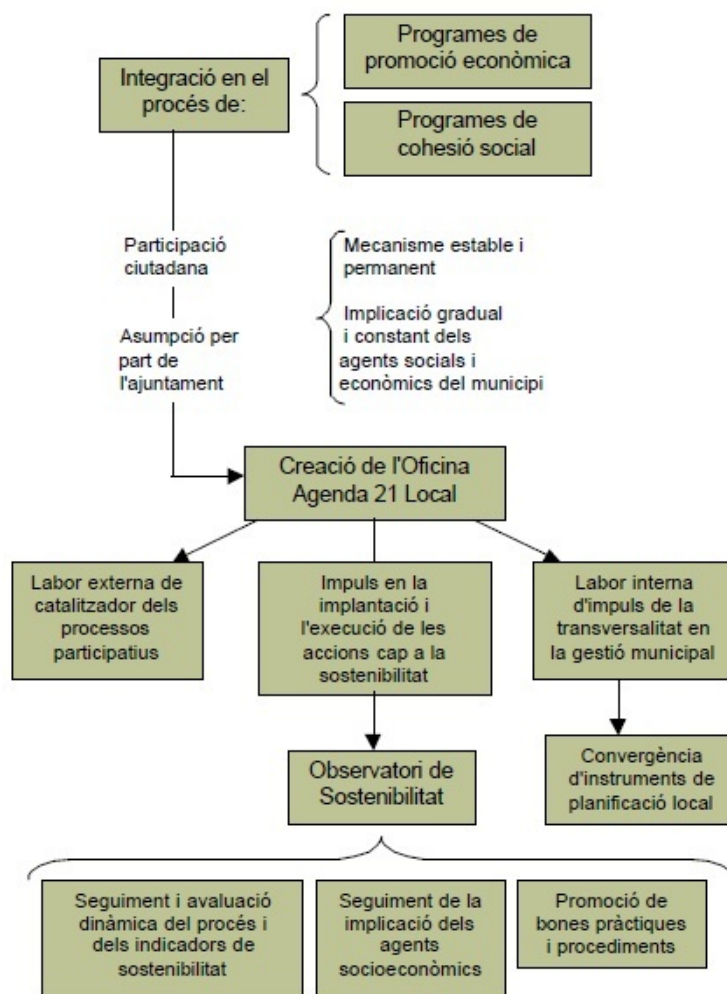

Figura 7. Esquema del procés d'Agenda 21 municipal impulsat per la Diputació de Barcelona. Font: Diputació de Barcelona

La Diputació de Barcelona ha impulsat, especialment, el procés d'auditoria ambiental municipal en el marc del procés global d'Agenda 21, tot finançant una bona part del cost de l'elaboració de l'auditoria ambiental. Els municipis que han participat en aquest programa de la Diputació s'han adherit a la Carta d'Aalborg i han manifestat la voluntat política d'implicar-se en el procés de l'Agenda 21.

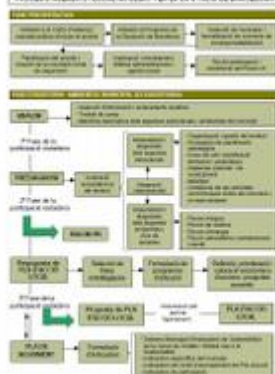
L'auditoria ambiental s'encarrega a una empresa externa, que duu a terme una primera prediagnosi que només es converteix en un document definitiu de diagnosi un cop s'ha consultat la ciutadania en un [procés de participació ciutadana](#). La diagnosi és la base a partir de la qual s'elabora una preproposta de Pla d'acció ambiental, que, també, només esdevé definitiu després d'un altre procés de participació ciutadana. Finalment, el document de Pla d'acció ambiental s'aprova en el Ple municipal com a màxima expressió de consens i voluntat política del municipi, amb independència del color del govern de torn.

A partir del Pla d'acció ambiental es posa en marxa, també, un procés similar al de la **diagnosi econòmica i social** del municipi, i els dos processos donen lloc a un document final integrador del Pla d'acció per la sostenibilitat (ambiental + social + econòmic), o Agenda 21, que inclou els indicadors i els mecanismes de seguiment oportuns del Pla.

Figura 8. Esquema del procés d'elaboració de la diagnosi ambiental. Font: Enric Carrera

Figura 9. Esquema del procés d'elaboració del Pla d'acció ambiental. Font: Enric Carrera

PROCESO DE ELABORACIÓN DE PLANES AMBIENTALES PARA EL DISTRITO DE BARCELONA

5. Casos d'estudi pràctics

Hi ha molts municipis que han dut a terme processos d'Agenda 21, especialment a Europa. Destaquen, per l'interès, l'originalitat o la metodologia, els que han endegat a [Bilbao](#) i [Vitoria](#) (País Basc), i [Calvià](#) (Mallorca), els que han promogut la [Diputació de Màlaga](#), [Arequipa](#) (Perú) i Hannover (Alemanya), o bé el que han acomplert a [Portugal](#).

En aquesta unitat, però, descriurem els processos d'Agenda 21 que han seguit el municipi de Sant Boi de Llobregat (Barcelona) i la ciutat de Barcelona.

El primer, perquè es tracta, segurament, del procés d'Agenda 21 més integral, és a dir, que abraça no únicament la dimensió ambiental sinó també la social i l'econòmica. Es tracta d'un dels pocs municipis que ha assumit amb valentia i una gran coherència l'esperit i la lletra de l'Agenda 21 local.

El segon municipi (la ciutat de Barcelona), perquè es tracta d'un procés innovador de participació i de compromís ciutadà per la sostenibilitat d'una gran ciutat.

5.1. El cas de Sant Boi de Llobregat (Barcelona)

L'[Ajuntament de Sant Boi de Llobregat](#) ha estat un municipi pioner en l'adopció de propostes imaginatives per tal d'implicar el conjunt de la ciutadania en el debat dels aspectes ambientals, socials i econòmics. Així doncs, durant la primera fase de l'Agenda 21 local de Sant Boi de Llobregat, l'Ajuntament va impulsar el debat sobre els aspectes ambientals en cinc mesos temàtics per a la diagnosi i sis mesos sobre les línies estratègiques per al pla d'acció. A partir de l'experiència d'aquesta primera fase, es van extreure conclusions que van servir per millorar l'organització de la participació en la segona fase relativa a l'agenda social i econòmica.

Durant els anys 2002 i 2003 més de 500 persones, representants d'entitats, empreses, associacions, grups polítics, sindicats, institucions, col·lectius professionals, ciutadans i ciutadanes de Sant Boi, varen participar en l'elaboració de l'auditoria ambiental municipal i l'Agenda 21 local.

Figura 10. Logo de l'Agenda 21 de Sant Boi. Font: Ajuntament de Sant Boi de Llobregat

Eines de participació:

a) Comissió A21: és la comissió de treball per a l'Agenda 21 local, que es va crear a partir del Consell Municipal de Medi Ambient i Sostenibilitat per tal d'organitzar un equip de treball sobre el tema de la sostenibilitat, com una via de participació integrada al procés de l'Agenda 21 a Sant Boi.

b) Fòrum Agenda 21: és l'òrgan principal de participació, que ha acompanyat tot el procés de l'Agenda 21, tant pel que fa a l'Agenda ambiental (250 participants) com a l'Agenda socioeconòmica (270 participants). Al Fòrum 21 tothom hi va ser convidat: polítics, tècnics, entitats, associacions, agents econòmics, ciutadans i ciutadanes. Es tractava de recollir la percepció, la visió i la vivència que tenen els ciutadans de la realitat del municipi.

c) Comissions de treball: són grups de treball del Fòrum 21 que es van crear a finals del 2001 per aportar informació i conèixer opinions sobre la realitat econòmica i social de Sant Boi. En formen part tant ciutadans com professionals i tècnics especialitzats en el tema.

d) Fòrum virtual: ha estat una altra via de participació en el marc de l'espai que l'Agenda 21 té a la web municipal. En aquest fòrum per Internet s'han rebut 26 aportacions, les quals s'han presentat a les taules de debat de la diagnosi i del Pla d'acció.

e) Taules de debat: els participants es varen reunir en taules de debat fins que van arribar a elaborar una diagnosi de l'estat del municipi respecte a temes mediambientals, socials i econòmics. D'aquesta manera, basant-se en la diagnosi, tècnics i participants han definit línies estratègiques, programes i accions per construir un futur més sostenible.

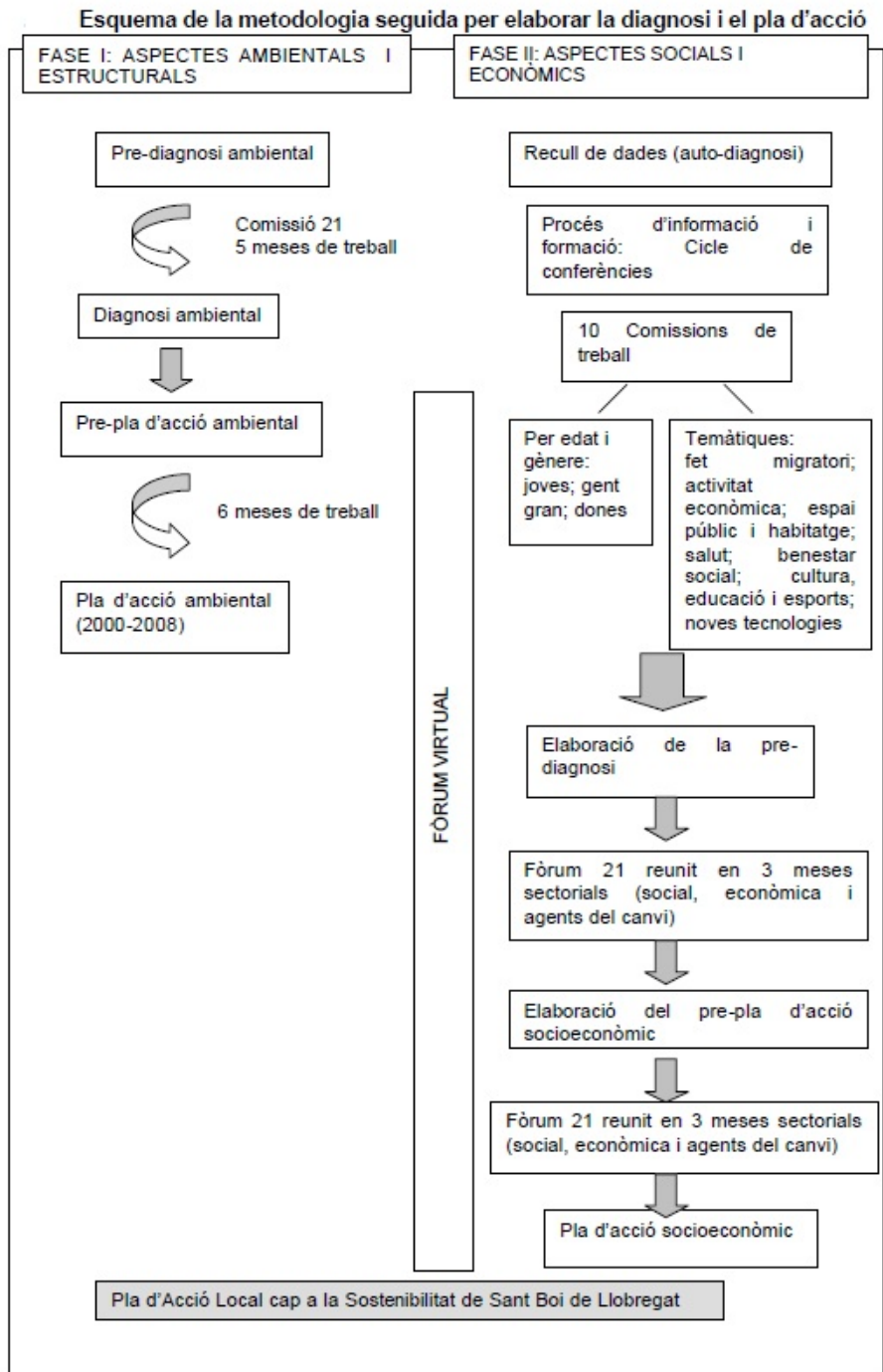

Figura 11. Esquema de la metodologia seguida a Sant Boi de Llobregat per elaborar la diagnosi i el Pla d'acció.

Font: Diputació de Barcelona

El [Pla d'acció local o Agenda 21](#) recull les estratègies i les actuacions per a un futur sostenible a la ciutat. Són els compromisos de tots i cadascun dels ciutadans i les ciutadanes.

El Pla d'acció local 2003-2010 integra les actuacions aprovades l'any 2000 en el Pla d'acció ambiental, amb les actuacions de caràcter social i econòmic plantejades l'any 2003 a l'Agenda social, econòmica i ciutadana, d'acord amb els principis de sostenibilitat de la Carta d'Aalborg: justícia social, economies sostenibles i un medi ambient perdurable.

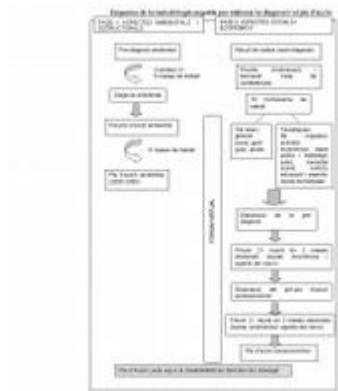
Les línies estratègiques del Pla d'acció local per la sostenibilitat a Sant Boi són cinc:

1. Sant Boi: natura viva i sostenibilitat urbana.
2. Sant Boi: una ciutat pensada per a la seva gent.
3. Sant Boi eficient: economia, treball i producció sostenible.
4. Sant Boi, singularitat en la globalització: innovació, formació, comunicació, cultura i valors.
5. La coresponsabilitat en la gestió local, gestió pública de tots i totes per a tots i totes.

Sobre la base d'aquests cinc trets estratègics s'estructuren 53 objectius, 105 actuacions ambientals i 264 actuacions de caràcter socioeconòmic.

Figura 12. Imatge de l'acte de presentació del document final de l'Agenda 21 de Sant Boi. Font: Ajuntament de Sant Boi de Llobregat

5.2. El cas de la ciutat de Barcelona

Figura 13. Logo de l'Agenda 21 de Barcelona. Font: Ajuntament de Barcelona

Barcelona va aprovar el [Compromís ciutadà per la Sostenibilitat - Agenda 21 de Barcelona](#) el 9 de juliol de 2002. Va ser la culminació de quatre anys de treball intens per diagnosticar, fer propostes i construir el consens sobre els objectius principals que s'havien d'assolir per avançar cap a una ciutat més sostenible.

Figura 14. Calendari el procés de l'Agenda 21 de Barcelona. Font: Teresa Franquesa

El Consell Municipal de Medi Ambient i Sostenibilitat —amb més de cent representants d'entitats cíviques i ambientals, d'empreses, del món universitari, dels grups polítics i de les institucions— va liderar el procés. En una primera fase (1998-1999), va treballar per definir els principals reptes de Barcelona i proposar els objectius que la ciutat s'havia de marcar. En un segon moment, el Consell va convidar tota la ciutadania a participar en l'elaboració del compromís col·lectiu mitjançant debats als districtes, sessions de prospectiva i diàlegs temàtics, i intervenint en el fòrum virtual.

Figura 15. Estructura i composició del Consell Municipal de Medi Ambient de Barcelona. Font: Teresa Franquesa

Com a resultat de les propostes del Consell i les aportacions ciutadanes, es redactà el primer esborrany del Compromís, el qual fou valorat, esmenat i consensuat a través d'un innovador procés participatiu.

El document final consta de deu grans objectius, amb deu línies d'acció per avançar en cadascun dels objectius durant el període 2002-2012.

- 1. Protegir els espais lliures i la biodiversitat, i ampliar el verd urbà.**
- 2. Defensar la ciutat compacta i diversa, amb un espai públic de qualitat.**
- 3. Millorar la mobilitat i fer del carrer un entorn acollidor.**
- 4. Assolir nivells òptims de qualitat ambiental i esdevenir una ciutat saludable.**
- 5. Preservar els recursos naturals i promoure l'ús dels renovables.**
- 6. Reduir la producció de residus i fomentar la cultura de la reutilització i el reciclatge.**
- 7. Augmentar la cohesió social, enfortint els mecanismes d'equitat i participació.**
- 8. Potenciar l'activitat econòmica orientada cap a un desenvolupament sostenible.**
- 9. Progressar en la cultura de la sostenibilitat mitjançant l'educació i la comunicació ambientals.**
- 10. Reduir l'impacte de la ciutat en el planeta i promoure la cooperació internacional.**

Un cop aprovat, el Consell convidà les organitzacions de la ciutat a signar el Compromís. Actualment, més de 430 entitats, empreses i institucions s'hi han adherit, i estan treballant d'acord amb els principis de l'Agenda 21 de Barcelona impulsant iniciatives per contribuir a l'assoliment dels deu grans objectius.

Figura 16. A més d'una gran participació i representativitat, el procés de l'Agenda 21 de Barcelona va incorporar algunes eines innovadores per facilitar el consens sobre la diagnosi i les propostes d'actuació: les targetes de colors de la imatge. Font: Teresa Franquesa

La contribució de cada signant es concreta en un pla d'acció, una pauta de treball útil per prioritzar els temes en què es proposen treballar i les actuacions que s'han de dur a terme, per estructurar les tasques, designar responsables i assignar pressupostos. L'Ajuntament de Barcelona va aprovar el Pla d'acció l'any 2006. Però cada empresa, associació, escola, universitat, col·legi professional o sindicat, i fins i tot cada llar i cada persona, pot fer el seu pla d'acció per la sostenibilitat. Tal com diu el preàmbul del Compromís, 'sostenible' vol dir també 'coresponsable'.

L'Agenda 21 de Barcelona és la suma de tots els plans d'acció, per modestos que siguin, que la ciutat, les organitzacions i la ciutadania, en general, sàpiguin posar en marxa.

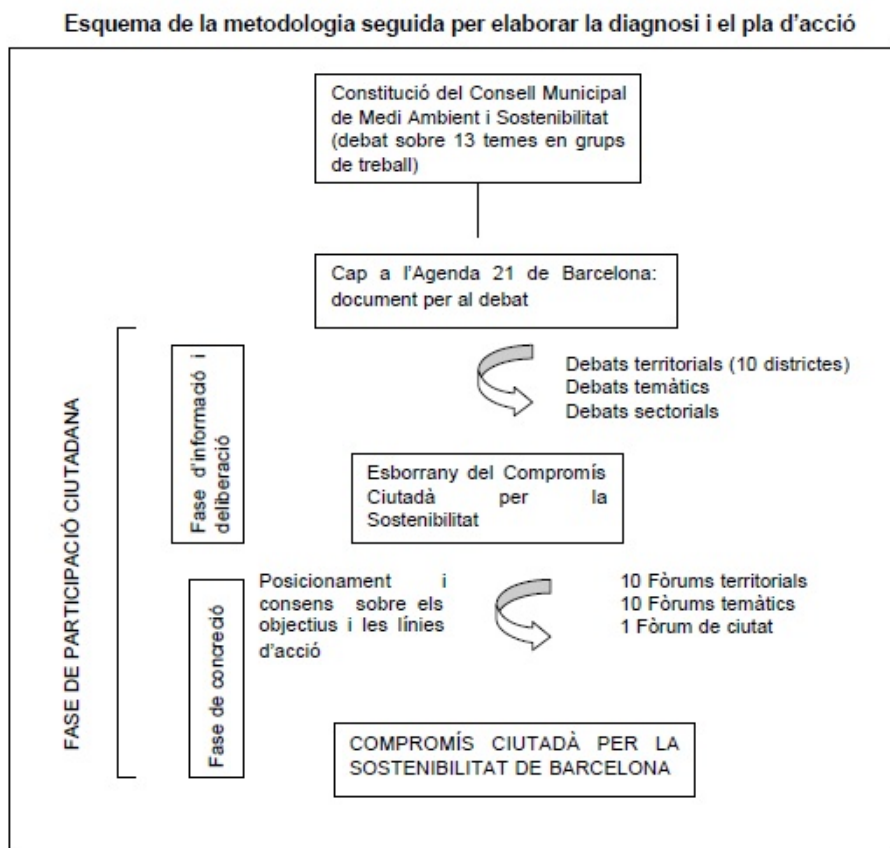
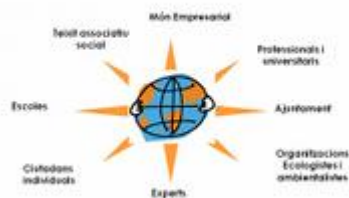
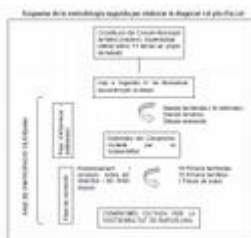

Figura 17. Esquema de la metodologia seguida per elaborar la diagnosi i el Pla d'acció de l'Agenda 21 de Barcelona. Font: Diputació de Barcelona

Des que va néixer el 2002, el Compromís ciutadà per la sostenibilitat ha anat donant fruit a través d'un ventall d'actuacions ambientals i socials en àmbits tan diversos com l'energètic, l'educatiu, la gestió de l'aigua, el benestar social o la salut pública. En la Convenció dels Signants de l'any 2005 es van avaluar els avenços més significatius assolits i els reptes prioritaris per als propers anys de desenvolupament de l'Agenda 21.

Figura 18. Acte de firma conjunta del Compromís ciutadà per la sostenibilitat a l'Ajuntament de Barcelona. Font: Teresa Franquesa

L'Agenda 21 de Barcelona: El procés

una eina senzilla per a reunions complexes

6. Reflexions finals

L'Agenda 21 és un pla estratègic bàsic per avançar cap al desenvolupament sostenible globalment i per fer aquesta transformació és essencial avançar cap a la sostenibilitat de les dinàmiques urbanes a través de l'Agenda 21 local.

L'Agenda 21 local té la finalitat de promoure la informació i la sensibilització de la ciutadania, a més de fomentar-ne la complicitat i la participació.

Figura 19. La participació ciutadana és la clau de l'èxit d'una Agenda 21. Font: Carrera, E. (2000)

7. Bibliografia

Llibres

Antequera, J. (2005). [*El potencial de sostenibilidad de los asentamientos humanos*](#). ISBN: 84-689-5422-5. Explica com s'han de desenvolupar els projectes de sostenibilitat a partir dels principis plantejats a la Carta d'Aalborg.

Antequera, J.; Carrera, E.; Evans, B.; Garcia, E.; Germain, J.; Marchioni, M.; Theobald, K. (2002). "[Agenda 21](#)". *Sostenible?* núm. 4. Càtedra UNESCO en Tecnologia, Desenvolupament Sostenible, Desequilibris i Canvi Global. UPC. Terrassa. ISSN: 1139-966X.

Barrios, C. (coord.) (2007). [La relación global-local: sus implicancias prácticas para el diseño de estrategias de desarrollo](#). Eumed.net.

Diputació de Barcelona (2000-2003). *Los procesos de las agendas 21 locales en los municipios de Barcelona*. Àrea de Medi Ambient de la Diputació de Barcelona. ISBN: 84-7794.719-8.

Plessis, Chrisna du (2002). *Agenda 21 for Sustainable Construction in Developing Countries*. International Council for Research and Innovation in Building and Construction & United Nations Environment Programme - International Environmental Technology Centre. Pretoria. ISBN: 0-7988-5540-1.

Xercavins, J. (coord.) (2002). *Qüestions conceptuals, metodològiques i bibliogràfiques entorn a les agendes 21*. Càtedra UNESCO en Tecnologia, Desenvolupament Sostenible, Desequilibris i Canvi Global. Terrassa. ISBN: 84-600-9781-1.

Franquesa, T. (ed.) (2001). *Guia per a l'Agenda 21 escolar*. Ajuntament de Barcelona. Sector de Manteniment i Serveis. Direcció d'Educació Ambiental i Participació. Barcelona. ISBN B-14612/01.

Subirats, J.; Font, N. (2000). *Local y sostenible: la Agenda 21 Local en España*. Editorial Icària. Barcelona. ISBN: 84-7426-490-1.

Alió, M. Àngels (1997). *Cap a la reforma ambiental urbana. Aportacions des de la metodologia de les auditories municipals*. Universitat de Barcelona. Diputació de Barcelona. Barcelona. ISBN 84-475-1780-2.

Moran, A. (ed.) (1997). *Agenda 21 en el Mercosur. ¿Una opción para el medio ambiente?* CIEDLA: INAP. Buenos Aires. ISBN: 9509431583.

Unió Europea (1997). *Agenda 21, the First Five Years: Implementation in the European Community*. Office for Official Publications of the European Communities. Luxemburg. ISBN: 92-828-0393-7.

ICLEI (1996). *The Local Agenda 21 Planning Guide. An Introduction to Sustainable Development Planning*. ISBN 0-88936-801-5.

Keating, M. (1996). *Agenda 21*. Fundació Terra. Editorial Mediterrània. ISBN 84-89622-32-9.

China's Agenda 21: White Paper on China's Population, Environment and Development in the 21st Century (1994). Beijing. China Environmental Science Press. ISBN: 7-80093-6089-0.

Local Agenda 21 and Environmental Education. Report of a Conference held at the University of Bradford (1994). University of Bradford. ISBN: 1851431217.

Informes

[Declaració de Rio, 1992.](#)

[Carta de Aalborg, 1994.](#)

[Plan d'acció de Lisboa, 1996.](#)

[Rio + 5, Nova York, 1997.](#)

[Rio + 10, Johannesburg, 2002.](#)

[Compromisos d'Aalborg+10.](#)

[Agenda 21 de la Cultura.](#)

[Guia bàsica del Consell dels Municipis i Regions d'Europa per a l'Agenda 21 local.](#)

.

Webs

[Portal Sostenibilidad. Ficha Agenda 21.](#)

[Agenda 21. Cumbre de la Tierra. Rio 92.](#) Text íntegre en castellà de l'Agenda 21 aprovada en la Cimera de la Terra a Rio de Janeiro l'any 1992.

[ICLEI \(International Council for Local Environmental Initiatives\).](#) És una associació d'autoritats locals i regionals d'arreu del món que treballa per facilitar als governs locals estratègies i metodologies per promoure la sostenibilitat local.

Agenda 21 local. Portal de medi ambient urbà. Excel·lent i complet portal ideat i mantingut per l'organització Ciudad 21 (Foro de Innovación Local SL), al servei de les entitats locals d'Espanya i Iberoamèrica compromeses amb l'Agenda 21 local. Inclou una àmplia informació d'actualitat sobre les accions dutes a terme per municipis espanyols i llatinoamericans per implementar l'Agenda 21. Cal destacar-ne l'apartat "Ciudades 21", que permet accedir a una llista àmplia de webs de les agendes 21 de ciutats i regions espanyoles i llatinoamericanes.

[Agenda 21 de Barcelona.](#) Pàgina web de l'Agenda 21 de Barcelona, titulada "El compromís ciutadà per la sostenibilitat". Explica el procés que s'ha seguit, els plans d'acció, una relació àmplia de bones pràctiques, el procés de participació que s'ha seguit i els indicadors, així com documents de referència i el grau de compliment actual de l'Agenda 21 de la ciutat de Barcelona. Cal destacar-ne l'apartat dedicat a l'Agenda 21 escolar.

[Agenda 21 de Sant Boi de Llobregat.](#) Web d'un dels pocs municipis espanyols que ha aconseguit una autèntica i completa agenda 21, que inclou tant la dimensió ambiental com la social i l'econòmica. El procés singular que ha seguit aquest municipi català va ser conduït amb l'assessorament per un grup d'experts de la Càtedra UNESCO de Sostenibilitat de la Universitat Politècnica de Catalunya.

[Xarxa de Ciutats i Pobles cap a la Sostenibilitat.](#) Aquesta pàgina, promoguda per la Diputació de Barcelona, recull experiències i treballs sobre els processos de sostenibilitat als municipis i a les ciutats de Catalunya.

[Ciudades para la Vida.](#) El fòrum Ciudades para la Vida és una associació que agrupa 83 institucions de la societat civil (universitats, municipis, organitzacions privades i ONG) que promouen el desenvolupament sostenible en 29 ciutats del Perú des de 1996. Té com a objectiu contribuir a superar barreres de sostenibilitat a les ciutats, millorant la qualitat ambiental i les capacitats de gestió dels actors públics i privats a través de processos de l'Agenda 21 local.

[EUROCITIES.](#) EUROCITIES is the network of major European cities. Founded in 1986, the network brings together the local governments of more than 120 large cities in over 30 European countries. EUROCITIES provides a platform for its member cities to share knowledge and ideas, to exchange experiences, to analyse common problems and develop innovative solutions, through a wide range of Forums, Working Groups, Projects, activities and events.

[Geoscopio.com.](#) En aquesta pàgina, que és com una biblioteca sobre temes ambientals, hi ha un apartat dedicat a l'Agenda 21.

[Guía para hacer la Agenda 21 escolar.](#) Aquest manual és la traducció i adaptació de la guia metodològica del programa Agenda 21 Escolar de l'Ajuntament de Barcelona, escrit per L. Weissman i A. Llabrés l'any 2004. L'Agenda 21 Escolar pren forma pròpia a cada centre, que dissenya el seu projecte i el concreta en aquells aspectes que el centre mateix decideix. Desenvolupa un procés participatiu de revisió dels plantejaments i les pràctiques educatives, que condueix a accions de millora en l'entorn mateix. El web permet accedir al contingut d'aquest llibre en format pdf.

[Agenda 21 de la Universitat Autònoma de Barcelona.](#) Exemple d'aplicació de l'Agenda 21 en una universitat.

[Portugal. Agenda 21 Local](#). Interessant portal portuguès sobre les agendes 21 d'aquest país, amb una informació àmplia sobre novetats, experiències i notícies relacionades amb la implementació de les agendes 21.

8. Activitats

Activitat 1

Es divideix la classe en grups de cinc estudiants i a cada grup se li assigna un municipi de Catalunya. Cada grup ha de fer un treball fora de l'aula de cerca d'informació socioeconòmica del municipi a partir de les dades disponibles a l'[Institut d'Estadística de Catalunya](#), especialment a la [base de dades sobre municipis](#). En una sessió de tutoria els grups han de presentar el treball que han dut a terme al professor o la professora, que els ha de fer els comentaris corresponents.

Activitat 2

Els estudiants han d'entrar al web del [Banc de dades sobre Biodiversitat de Catalunya](#) i han d'estudiar les possibilitats reals de l'eina per fer un primer informe preliminar sobre la biodiversitat d'un municipi català.

Activitat 3

Els estudiants han d'entrar al web de l'[Inventari Ecològic i Forestal de Catalunya](#) i han d'estudiar les possibilitats reals de l'eina per fer un primer informe preliminar sobre la situació forestal d'un municipi català.

9. Crèdits

Com s'ha de citar aquesta unitat?

Sureda, B.; Felipe, J. J. de; Carrera, E. Plans d'acció. Agendes 21. A: Carrera, E.; Segalàs, J. (ed.). *Tecnologia i Sostenibilitat* [en línia]. Terrassa: Universitat Politècnica de Catalunya. Càtedra UNESCO de Sostenibilitat, 2010. [Consulta: dia mes any]. Disponible a: <http://tecnologiaisostenibilitat.cus.upc.edu>

Els continguts d'aquesta unitat han estat elaborats per:

Bàrbara Sureda Carbonell. EUETIB (CEIB)

Càtedra UNESCO de Sostenibilitat
Universitat Politècnica de Catalunya

barbara.sureda@upc.edu

José Juan de Felipe Blanch

Càtedra UNESCO de Sostenibilitat
Universitat Politècnica de Catalunya

felipe@mmt.upc.edu

Enric Carrera Gallissà

Càtedra UNESCO de Sostenibilitat
Universitat Politècnica de Catalunya

carrera@catunesco.upc.edu

